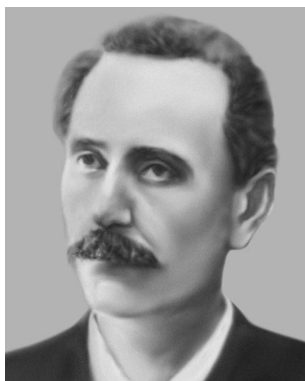

І. А. Керімов

Гаспринський Ісмаїл-бей

ГАСПРИНСЬКИЙ Ісмаїл-бей (справж. – Ісмаїл Мустафа Оглу; 08(20). 03. 1851, с. Авджикой, нині у складі смт Верхоріччя Бахчисарай. р-ну, АР Крим – 11(24). 09. 1914, м. Бахчисарай, нині АР Крим) – кримськотатарський культурно-освітній діяч, педагог і письменник. Батько [Ш. Гаспринської](#). Навч. у медресе в Сімферополі, у кадет. корпусах (Воронеж, Москва); слухав лекції в Стамбул. університеті, Сорбонні (Париж). З поч. 70-х рр. мандрував (Туреччина, Індія, Персія, Єгипет). 1872–76 жив у Парижі: був секр. І. Тургенєва (до 1874), служив у Асоц. профес. перекладачів. Від 1876 – у Криму: міський голова Бахчисараю. Від 1883 видавав рос.-татар. г. «Терджиман» («Перекладач»; перший щотижневик для мусульман Рос. імперії) із додатками – ж. «Алем-и-Нисван» («Жіночий світ») та «Алем-и-субъян» («Світ дітей»); також г. «Миллет» («Нація»), ж. «Ха-ха-ха». Він налагодив друкування Корану, тиражі якого поширювалися за кордоном, серед тюркомов. населення Рос. імперії. Був ініціатором створення новометод. шкіл для кримськотатар. дітей (класно-урочна система, заг. освіта для чоловіків і жінок та ін.). Розробив систему навчання кримськотатар. грамоти за звук. методом. Своєю просвітн. діяльністю Г. сприяв зближенню тюрк. народів, розвитку їхньої нац. культури та політ. самосвідомості (кандидат на Нобелів. премію миру, 1910). Творча діяльність Г. розпочалася 1887 з видання роману «Фрэнкистан мектюплери» («Французькі листи»), який разом із творами «Дар ур-Рахат мусульманлары» («Мусульманські країни Благоденства»), «Африка мектюплери» («Африканські листи»), «Къадынлар улькеси» («Край жінок») став основою роману-епопеї з умов. назвою «Молла-Аббас». Останній твір біогр. характеру, у ньому переплітаються історія, економіка, політика та різні гіпотези Г. щодо розвитку суспільства. Твори «Дар ур-Рахат мусульманлары» // «Йылдыз» («Зірка»), 1991, № 1 (свого часу перекладений араб. і

персид. мовами) та «Кунь догъды» («Сонце зійшло», 1905) відіграли велику роль у розвитку політ. і худож. думки всіх тюрк. народів. Автор підручників «Учитель ребенка» (1888), «Турецкая хрестоматия» (1894), посібника «Книга для учителей» (1896); наук.-популяр. кн. «Страноведение» (1889), «Врачебное наставление» (1901).

Основні праці

Русское мусульманство – мысли, заметки и наблюдения мусульманина. Сф., 1881; Русско-восточное соглашение. Мысли, заметки и пожелания Исмаила Гаспринского. Бахчисарай, 1896; Из наследия. Сф., 1991.

Рекомендована література

1. Кримський А. Література кримських татар // Студії з Криму. 1930. Т. 9;
2. Аблаев Э. А. Исмаил Гаспринский – гуманист, просветитель, педагог. Ташкент, 1991;
3. Беннигсен А. А. Исмаил-бей Гаспринский (Гаспралы) // Россия и Восток. Казань, 1993;
4. Ганкевич В. Ю. На службе правде и просвещению. Краткий биографический очерк Исмаила Гаспринского (1851–1914). Сф., 2004.

Бібліографічний опис:

Гаспринський Ісмаїл-бей / І. А. Керімов // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-28834>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).